



NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 9. mars 2022 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Kristin Normann
dommer Ragnhild Noer
dommer Arne Ringnes
dommer Borgar Høgetveit Berg

HR-2022-549-A, (sak nr. 21-168988STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 29. oktober 2021

Påtalemyndigheten

(riksadvokatfullmektig Mads Fredrik
Baardseth)

mot

A

(advokat John Christian Elden)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Ringnes:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder domfellelse for vold i form av to knyttneveslag og spørsmålet er om handlingen skal anses som vanlig eller grov kroppskrenkelse, jf. straffeloven §§ 271 og 272.
- (3) A er født 00.00.2004. Han ble 3. mars 2021, sammen med to jevnaldrende gutter, tiltalt for grov kroppskrenkelse eller medvirkning til dette etter straffeloven § 272, jf. § 271, jf. § 15. Grunnlaget for tiltalens punkt I lød slik:

«Tirsdag 15. desember 2020 ca. kl. 17.40 ved undergang under Fossumveien i nærheten av Fossumkroken 35 i Oslo, slo de B flere ganger i hodet og kroppen med knyttet hånd, dyttet han ned i bakken, sparket han og stakk han i rumpen med en kniv.»

- (4) Tiltalen mot A gjaldt også overtredelse av straffeloven § 156 andre ledd for på et annet tidspunkt å ha filmet og ropt «griser, griser, griser» til to politibetjenter.
- (5) Oslo tingrett avsa 9. juli 2021 dom med slik domsslutning for A:

«4. A, født 00.00.2004, dømmes for overtredelse av

Straffeloven § 272, jf. § 271
Straffeloven § 156 annet ledd

til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 7 måneder jf. straffeloven § 79 bokstav a, subsidiært fengsel i 60 dager. Ved eventuell soning av den subsidiære fengselsstraffen tilkommer 2 dager i fradrag for utholdt varetekt, jf. straffeloven § 83.

Straffen er en fellesstraff med betinget forelegg av 6. november 2020, jf. straffeloven § 39 tredje ledd.

...

6. A, født 00.00.2004, dømmes til å betale kr 7000 i oppreisningserstatning til B innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse.»

- (6) Tingretten fant det ikke bevist at A medvirket til knivbruken. Den andre av de tiltalte ble dømt for medvirkning til grov kroppskrenkelse. Den tredje tiltalte ble frifunnet.
- (7) A anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalen for grov kroppskrenkelse samt straffutmålingen.
- (8) Lagmannsretten kom under tvil til at forholdet ikke skulle bedømmes som grov kroppskrenkelse, men som vanlig kroppskrenkelse etter straffeloven § 271.

- (9) Straffen ble satt til betinget fengsel i 50 dager med en prøvetid på to år. Lagmannsretten tok ved straffutmålingen utgangspunkt i fengsel rundt 90 dager for kroppskrenkelsen, og uttalte at nedsubsumeringen fra § 272 til at § 271 ikke kunne ha særlig betydning. I formildende retning ble det lagt vekt på at tiltalte er mindreårig, at han tilsto de faktiske forhold i politiavhør og at dette fikk betydning for etterforskningen.
- (10) Påtalemyndigheten har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Det gjøres gjeldende at forholdet skal bedømmes som grov kroppskrenkelse etter straffeloven § 272. Straffen må settes til 60 dager betinget fengsel.
- (11) Forsvareren gjør gjeldende at lagmannsrettens lovanvendelse er riktig og at det som følge av lang saksbehandlingstid og at tiltalte er mindreårig, uansett ikke er grunnlag for å øke straffens lengde.

Mitt syn på saken

Saksforholdet

- (12) Voldshendelsen fant sted på Stovner 15. desember 2020, der de tre tiltalte møtte fornærmede på en parkeringsplass. Én av de medtiltalte, C, gikk i samme klasse som fornærmede, og de hadde kranglet noen dager før hendelsen. Det var tilfeldig at guttene traff hverandre på Stovner denne dagen. Tingretten fant det bevist at A uten konkret foranledning gikk til angrep på fornærmede. Han løp mot fornærmede og slo ham hardt i bakhodet med knyttet hånd én gang, og deretter ytterligere én gang i overkroppen med knyttet hånd, slik at fornærmede falt i bakken. I tingretten forklarte A at han bestemte seg for å «banke» fornærmede, og medtiltalte C forklarte at han sa til de andre «la oss ta ham» eller lignende. Volden som A utøvde, førte ikke til sterk smerte eller skade.
- (13) Som jeg tidligere har nevnt, ble den tredje tiltalte frifunnet.

Rettslige utgangspunkter

- (14) Etter straffeloven § 271 kan «den som øver vold mot en annen person eller på annen måte krenker ham fysisk» straffes med bot eller fengsel inntil ett år. Ved grov kroppskrenkelse er den øvre strafferammen fengsel inntil seks år, jf. § 272 første ledd, som lyder:

«Grov kroppskrenkelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om kroppskrenkelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge sterk smerte, skade eller død, og for øvrig om den

- a) har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- b) er begått mot en forsvarsløs person,
- c) har karakter av mishandling,
- d) er begått av flere i fellesskap,
- e) er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, eller
- f) er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.»

- (15) *Ordlyden* angir at det skal foretas en helhetsvurdering, hvor det skal legges «*særlig*» vekt på om krenkelsen har ført til sterk smerte, skade eller død. Vilkåret er at gjerningspersonen «har opptrådt uaktsomt med hensyn til følgen», jf. straffeloven § 24, som angir skyldkravet ved uforsettlig følge. Dernest skal det «*for øvrig*» legges vekt på om gjerningspersonen forsettlig har utført krenkelsen på en av de måtene som er angitt i bokstav a til f.
- (16) Tolkningsspørsmålet i saken knytter seg til det forhold at volden som A øvde mot fornærmede, ikke hadde til følge sterk smerte, skade eller død. Lagmannsretten tok som utgangspunkt at det må foreligge en slik følge for at kroppskrenkelsen skal anses som grov, selv om dette ikke ble ansett som et absolutt vilkår. Ved den konkrete vurderingen uttalte lagmannsretten at «[m]omentene i bokstav a til f gjør seg ikke gjeldende med en slik tyngde at det kan oppveie for at kroppskrenkelsen ikke hadde skadefølge».
- (17) Ordet «*særlig*» kan etter mitt syn ikke forstås slik at det er et *vilkår* for å anvende § 272 at handlingen har ført til sterk smerte, skade eller død. Men «*særlig*» indikerer at slike følger er sentrale momenter i helhetsvurderingen. Når det deretter står at det «*for øvrig*» skal legges vekt på om handlingene har skjedd på en av de måtene som er angitt i bokstav a til f, åpner det etter en språklig forståelse for at kroppskrenkelsen kan være grov også når ett eller flere av disse momentene er tilstede, uten at det har ført til sterk smerte, skade eller død.
- (18) Jeg ser så på hva som kan utledes av *forarbeidene*.
- (19) Straffelovkommisjonen foreslo i NOU 2002: 4 Ny straffelov, Straffelovkommisjonens delutredning VII å inndele straffebudene etter grovhet. Videre ble det foreslått å innta særdeles skjerpene omstendigheter og uforsettlige følgeskader som momenter ved grovhetsvurderingen, se kapittel 5.4.5, side 147 følgende. Kommisjonen uttaler blant annet at «handlingens art, omfang og karakter står sentralt ved grovhetsvurderinger etter gjeldende rett, og bør gjøre det også i den nye loven».
- (20) I kapitlet om «helhetsbedømmelsen ved grovhetsvurderingen» heter det på side 148:
- «I de tilfellene hvor grov overtredelse er skilt ut som egen bestemmelse, beror det etter kommisjonens forslag på en helhetsbedømmelse om en konkret handling er å betrakte som grov. Lovteksten skal angi viktige momenter av betydning for denne vurderingen, men det at ett eller flere av momentene er til stede, skal ikke automatisk lede til at forholdet bedømmes som grovt. Forholdet kan dessuten i prinsippet bedømmes som grovt selv om ingen av momentene foreligger. Lovtekstens momenter skal altså verken være nødvendige eller tilstrekkelige for å subsumere en handling som grov overtredelse.»
- (21) Kommisjonen foreslo en ny § 27-2 om grov legemskrenkelse, som tok opp i seg bestemmelsene i straffeloven 1902 om forhøyet øvre strafferamme ved uforsettlige følger, jf. § 228 andre ledd, og ved særdeles skjerpene omstendigheter, jf. § 232.
- (22) I motivene til denne bestemmelsen er uforsettlige følger i form av legemsskade, betydelig skade på legeme og helse, eller død, karakterisert som «viktige momenter ved vurderingen», se NOU 2002: 4 side 347.

- (23) Straffelovkommisjonens forslag fikk tilslutning fra departementet i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009). I motivene til § 272 på side 428 heter det:
- «Det beror på en konkret vurdering om kroppskrenkelsen er grov, og de oppregnede momentene er ikke uttømmende. Første ledd samler og viderefører momentene i straffeloven 1902 §§ 228 annet ledd og 232 i det vesentlige uten realitetsendringer.»
- (24) Opprinnelig ble § 272 vedtatt med kriteriet «betydelig skade». Dette ble endret ved lov 25. juni 2010 nr. 46, slik at det er tilstrekkelig at fornærmede er påført en skade. I Prop. 97 L (2009–2010) side 43 heter det om denne endringen:
- «I første ledd er ‘betydelig’ tatt bort slik at det bare står ‘skade’ igjen. Dersom bare ‘betydelig skade’ er med i oppregningen, kan det gi inntrykk av at mindre skader ikke er av betydning i vurderingen av om kroppskrenkelsen er grov. All skade er relevant i denne vurderingen, og betydningen av dette momentet beror på skadens omfang.»
- (25) Høyesterett har i HR-2019-2095-A tatt stilling til det tilsvarende tolknings spørsmålet i relasjon til straffeloven § 274 om grov kroppsskade. Paragraf 274 har samme systematikk som § 272 hva gjelder momentene ved grovhetsvurderingen.
- (26) Lagmannsretten la i vår sak stor vekt på denne avgjørelsen og mente at grensedragningen mellom vanlig og grov kroppskrenkelse må bygge på samme prinsipper som mellom vanlig og grov kroppsskade.
- (27) I HR-2019-2095-A avsnitt 17 drøfter førstvoterende hva som følger av ordlyden i § 274:
- «Ordlyden – ‘grov kroppsskade’ – indikerer at det er skadens grovhet og ikke den skadevoldende handlingens grovhet som er det sentrale for om bestemmelsen skal komme til anvendelse. Det samme gjør den innledende oppregningen i andre punktum; ‘uhelbredelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade eller død’. Alle momentene knytter seg til skadens karakter og tilsvarer i grove trekk straffeloven 1902 § 229 andre og tredje straffalternativ på henholdsvis fengsel inntil seks og ti år. Oppregningen i bokstavene a-f – som det ‘for øvrig’ skal legges vekt på – knytter seg til den skadevoldende handlingen og fremstår som mer underordnet.»
- (28) I avsnitt 18 vises det til Høyesteretts ankeutvalgs dom i HR-2019-632-U, der det i avsnitt 12 understrekes at det særlig er konsekvensen av skadetilføyelsen som skal tillegges vekt etter § 274 første ledd. Det at «ett eller flere av de momenter som er medtatt i bokstavene a-f er oppfylt, er ikke i seg selv tilstrekkelig til at § 274 kommer til anvendelse».
- (29) Høyesteretts tolkning i HR-2019-2095-A tar, som det fremgår, utgangspunkt i at § 274 retter seg mot kroppsskade. Til forskjell fra § 274 er § 272 et handlingsstraffebud hvor gjerningsbeskrivelsen er knyttet til den skadevoldende handlingen. Maktanvendelsens styrke og dens krenkende karakter står sentralt ved vurderingen av om det er øvd vold, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 427. Følgelig er momentene i bokstav a til f, som alle knytter seg til handlingens grovhet og krenkende karakter, mer direkte knyttet til det objektive gjerningsinnholdet i § 272 enn de er ved grov kroppsskade etter § 274. Dette tilsier at Høyesteretts tolkning av § 274 – som legger til grunn at handlingsalternativene i bokstav a til f er «mer underordnet» – ikke uten videre kan overføres til § 272.

(30) I avsnitt 20 behandler førstvoterende så betydningen av lovhistorikken til §§ 273 og 274:

«Lovhistorikken gir også veiledning for grensen mellom § 273 og § 274. Paragraf 273 avløser straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ. Frem til endring ved lov 25. juni 2010 nr. 46 hadde bestemmelsen en øvre strafferamme på fengsel inntil tre år. Var handlingen utført med 'Kniv eller andet særlig farlig Redskab', eller forelå det andre særdeles skjerpene omstendigheter, jf. § 232, økte øvre strafferamme til fengsel inntil seks år. Ved innføringen av straffeloven 2005 ble § 232 ikke videreført direkte, men i stedet inkorporert i § 272 og § 274. Samtidig ble den øvre strafferammen i § 273 hevet til fengsel i seks år. I Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 182 uttales det at bakgrunnen for denne strafferammen var at 'ved pådømmelse etter straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ, jf. § 232, kan straffen forhøyes med inntil 3 år, altså inntil 6 år'. Dette tilsier at dersom en handling tidligere ville ha blitt vurdert etter straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ jf. § 232, må utgangspunktet være at det er § 273 som skal anvendes i dag.»

(31) Dette resonnementet har et stykke på vei overføringsverdi til § 272, slik også lagmannsretten legger til grunn. Den øvre strafferammen for kroppskrenkelse etter § 271 er ett år. Dette er en videreføring av den forhøyede øvre strafferammen som frem til endring ved lov 25. juni 2010 nr. 46 gjaldt for legemsfornærmelse under særdeles skjerpene omstendigheter etter straffeloven 1902 § 228 første ledd jf. § 232. Forarbeidene til § 272 gir imidlertid ikke grunnlag for å trekke de samme klare slutningene som Høyesterett gjør i det siterte avsnitt 20. I Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 178–179 omtales de øvre strafferammene mer generelt, og jeg kan ikke se at uttalelsene der gir tungtveiende støtte for at lovgiver har ment at handlinger som ble rammet av straffeloven 1902 § 228 første ledd jf. § 232, må subsumeres under § 271.

(32) I avsnitt 22 oppsummerer førstvoterende lovtolkningen:

«På bakgrunn av ordlyden, forarbeidene, lovhistorien og HR-2019-632-U mener jeg at utgangspunktet må være at hvis en handling ikke har fått følger som går nevneverdig ut over hva som objektivt sett kreves etter § 273, skal denne bestemmelsen benyttes selv om ett av momentene i § 274 første ledd bokstav a til f foreligger. Jeg kan imidlertid ikke se at det er grunnlag for å oppstille et absolutt krav om at det alltid må foreligge en følge som går nevneverdig ut over nedre grense for å anvende § 273 for at § 274 skal kunne være anvendelig. Det kan nok tenkes tilfeller hvor handlingens karakter har et slikt alvor at det rent unntaksvis vil være riktig å benytte § 274 selv om skaden isolert sett ikke går nevneverdig ut over det som vil falle inn under § 273.»

(33) I avsnitt 23 fremhever førstvoterende at momentene i § 274 første ledd bokstav a til f:

«... skal gjennomgående være grovere enn ved det tilsvarende valget mellom § 272 og § 271, jf. Rt-1997-1003 og Rt-1999-907 om det tilsvarende spørsmålet i forhold til straffeloven 1902 § 232 første punktum om straffskjerpning ved 'andre særdeles skjerpene omstendigheter'.»

(34) Også dette underbygger etter mitt syn at det i relasjon til § 272 ikke kan legges til grunn at momentene i bokstav a til f bare «rent unntaksvis» kan gi grunnlag for å anse kroppskrenkelsen som grov der det ikke foreligger en uforsettlig skadefølge.

(35) Min oppsummering er at vurderingen av om det foreligger en grov kroppskrenkelse etter § 272 beror på en konkret helhetsvurdering. Det vil være et viktig moment om

kroppskrenkelsen har hatt til følge sterk smerte, skade eller død. Graden av smerte eller kroppsskadens omfang vil være sentrale momenter ved subsumsjonen. Også ett eller flere av forholdene som er nevnt i bokstav a til f kan føre til at kroppskrenkelsen må anses som grov, selv om den ikke har ført til sterk smerte, skade eller død. Paragrafen gir for øvrig ingen uttømmende oppregning av hvilke forhold som kan være relevante i helhetsvurderingen. Det avgjørende vil være en samlet vurdering av krenkelsens art, omfang og karakter.

Den konkrete vurderingen

- (36) Det første alternativet i oppregningen i bokstav a til f, er at kroppskrenkelsen har skjedd «uten foranledning og har karakter av overfall», jf. bokstav a. Dette erstatter det tidligere alternativet i straffeloven 1902 § 232 om at overtredelsen hadde «skjedd uprovosert». Årsaken til og betydningen av denne endringen er begrunnet slik i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 428:

«Bokstav a er imidlertid gitt en annen utforming og et mer presist innhold enn tilsvarende alternativ i straffeloven 1902 § 232 om ‘uprovosert’ vold. Endringen er i hovedsak begrunnet i ønsket om å gjøre det tydeligere hvilke tilfeller av uprovosert voldsutøvelse som er mer alvorlig, og som således bør pådømmes etter § 272 om grov kroppskrenkelse. Bakgrunnen for denne presiseringen er at det i rettspraksis kan spores en viss tilbakeholdenhet og tilfeldighet med tanke på om forholdet har blitt subsumert under en strengere strafferamme jf. straffeloven 1902 § 228 annet ledd, jf. § 232, til tross for at det har vært anledning til det. Se til illustrasjon Rt-1992-203 [uriktig henvisning] hvor det uttales at det ikke forelå noen form for provokasjon, men § 232 likevel ikke ble gitt anvendelse. Endringen er derfor ment å tydeliggjøre at den mest alvorlige form for uprovosert voldsutøvelse, den hvor det ikke foreligger noen foranledning for voldshandlingen, og voldshandlingen har karakter av overfall, skal anses mer alvorlig og således pådømmes innenfor en strengere strafferamme. I kjerneområdet for hva det siktes til i bokstav a, finner man for eksempel de tilfellene hvor en tilfeldig fornærmet blir angrepet i det han skal passere gjerningsmannen, jf. til illustrasjon saksforholdet i Rt-2007-1465. Det beror imidlertid på en konkret vurdering om vilkårene i bokstav a er oppfylt, hvor det blant annet må legges vekt på i hvilken grad det var grunn til å forvente gjerningspersonens atferd, herunder om det er et sterkt misforhold mellom eventuelle foranledigende omstendigheter og voldsutøvelsen.»

- (37) Det kan etter mitt syn ikke være tvil om at voldsutøvelsen i vår sak hadde karakter av overfall, og at den skjedde uten foranledning. Riktignok skal bakgrunnen – slik lagmannsretten formulerer det – «ha vært en konfliktsituasjon som lå noe tilbake i tid», men guttene møtte hverandre tilfeldig. Med i totalbildet hører videre at fornærmede var alene og nærmest ble jaget eller tatt med ned i en undergang der voldsutøvelsen skjedde. Voldsutøvelsen var likevel ikke i kjerneområdet for det lovgiver har ønsket å ramme med alternativet i bokstav a, «den mest alvorlige form for uprovosert voldsutøvelse», jf. det jeg har sitert fra forarbeidene.
- (38) Volden ble videre utøvd av to gjerningsmenn. Alternativet at kroppskrenkelsen er begått av flere i felleskap, jf. bokstav d, tar blant annet sikte på gruppevold, se Ot.prp. nr. 79 (1988–1989) side 47, men er ikke begrenset til dette. I Rt-2013-1628 avsnitt 14 la Høyesterett til grunn at et uprovosert overfall fra to tiltalte må anses som begått av de to i

felleskap i relasjon til straffeloven 1902 § 232. Det samme må gjelde etter § 272, men det har likevel betydning at handlingen ligger i ytterkant av det bokstav f er ment å ramme.

- (39) I helhetsvurderingen av handlingens art, omfang og karakter er det i saken her også et viktig moment at knyttneveslagene fra A ikke førte til at fornærmede ble skadet eller fikk sterk smerte.
- (40) Jeg er etter dette kommet til at forholdet ikke er tilstrekkelig alvorlig til at det kan anses som grov kroppskrenkelse etter § 272. Saken er imidlertid et grensetilfelle.
- (41) Jeg finner grunn til å tilføye at nedsubsumeringen fra § 272 til § 271 ikke endrer den straffbare handlingens karakter og derfor heller ikke får nevneverdig betydning for straffutmålingen, jf. HR-2019-2095-A avsnitt 30. Lagmannsretten la til grunn at utgangspunktet for straffen er fengsel i rundt 90 dager, noe jeg er enig i.

Konklusjon

- (42) Min konklusjon er at lagmannsrettens lovanvendelse er riktig og at anken forkastes. Jeg har funnet det riktig å utforme ny domskonklusjon.
- (43) Jeg stemmer for denne

D O M :

A, født 00.00.2004, dømmes for overtredelse av straffeloven § 271 samt det forhold som er avgjort ved Oslo tingretts dom 9. juli 2021, domsslutningens punkt 4, til betinget fengsel i 50 – femti – dager med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 34. Ved en eventuell soning av den betingede fengselsstraffen gjøres fradrag for 2 – to – dager i utholdt varetekt, jf. straffeloven § 83.

Straffen er en fellesstraff med betinget forelegg av 6. november 2020, jf. straffeloven § 39 tredje ledd.

- (44) Dommer **Normann:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (45) Dommer **Noer:** Likeså.
- (46) Dommar **Høgetveit Berg:** Det same.
- (47) Dommer **Indreberg:** Likeså.

(48) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

A, født 00.00.2004, dømmes for overtredelse av straffeloven § 271 samt det forhold som er avgjort ved Oslo tingretts dom 9. juli 2021, domsslutningens punkt 4, til betinget fengsel i 50 – femti – dager med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 34. Ved en eventuell soning av den betingede fengselsstraffen gjøres fradrag for 2 – to – dager i utholdt varetekt, jf. straffeloven § 83.

Straffen er en fellesstraff med betinget forelegg av 6. november 2020, jf. straffeloven § 39 tredje ledd.